

AAN DEN SPOORDAM

Dien zelfden Maandagavond verliet een auto Veurne... Kogge zat er in met den kapitein Thys der genie, een kerel die geen vreeze kende, zooals de opzichter later getuigde...

Men hoorde het geweld der kanonnen en zag aan den einder den gloed van het vuur en den lichtschijn van het geschut...

Kogge gevoelde al het gewichtige van zijn taak en 't scheen hem, of ginds van 't front kreten om hulpe klonken. Hij zou alle gevaar trotseeren om zijn plicht te doen voor het benarde land... Niet tegen den storm der natuur had hij thans te kampen, maar tegen dien door het menschedom verwekt en loenscher, gruwelijker, verraderlijker..

Het kasteel van 't Hooge, te Zillebeke

Aan de Pelikaansbrug, op het kanaal van Veurne, bij de hoeve Devolder, dicht tegen Nieuwpoort bleef de auto staan... Verder kon men niet rijden. Kapitein Thijs begaf zich naar de barrage, daar waar de Koolhofvaart den spoorweg ontmoet, om er manschappen te halen... Kogge en een gendarm slopen langs een binnenwegel tot achter het huis van Isidoor Dheeren. Ze draaiden zich in hun mantel en legden zich

neer om op den terugkeer van den officier te wachten. 't Was sneeuw weer, al had de orkaan uitgewoed, toch blies nog krachtig de wind, maar bovenal bulderde het geschut. Terwijl de vijand zijn mannen wat rust verleende, uitgeput als deze waren, doch bestemd als 's keizers offer in een nieuwen stormloop, terwijl de voorste bende zich verschanst in de hoeven bij de Noordvaart, liet de staf toch het geschut al maar voort onze zwakke linie's beuken; hij immers behoefde niet zuinig te zijn met munitie, want hij bezat grote voorraden en nacht en dag werkten in de Heimat de fabrieken voort, al hadden sommige onzer bladen reeds in September geschreven, dat de Duitse schietvoorraad uitgeput was. Och, beweerde men toen ook niet, dat de grijsen zich door een korst brood lieten lokken en zich overgaven...

Het regende granaten langs het gansche front, niet alleen aan den IJzer, maar ook voorbij Ieperen en Armentières tot Atrecht toe.

Kapitein Thys kon slechts al kruipend de barrage bereiken en, toen de beschieting eindelijk wat bedaarde, keerde hij met een tiental soldaten terug. 't Was nu bij tweeën... Daar voor het groepje brandde Nieuwpoort... En overall hing de rosse vuurgloed.

Kogge leidde het gezelschap naar 't oud Veurne-Sas. Dit mondt in de bovengul uit en is door de oude Veurnsche kreek (zie bl. 279) met de Arkevaart verbonden; deze stond dan in gemeenschap met de Noordvaart, welke verder de Grooten Beverdijk heet.

Het zeewater moest dus langs die kanalen opgestuwd worden, om zoo de vlieten te vullen en het gebied tusschen den spoordijk en den IJzer, waar nu de Duitschers in 't gevoel van hun over-

macht en zege lagen, onder te laten vloeien.

De dubbele deuren werden geopend; het water rees en gudste binnen...

Daar was het, daar wies het, daar stroomde het voort, en schuimde het, als de redder in dien hoogen nood, als de oude vijand, nu bondgenoot geworden; waar alles verloren scheen, zou het uitkomst brengen, 't uitgeputte, afgestreden legertje wat verpoozing schenken, en de schier waanzinnige geestdrift van den tegenstander blusschen.

Het ging goed tot kwart voor vier... Dan een bons... en de deuren sloegen toe en sloten den vloed weer af. En men had geen materiaal om ze weer open te wringen.

— Wat nu gedaan? vroeg Thys teleurgesteld.

— Wachten tot morgenavond, antwoordde Kogge bedaard.

Er zat niets anders op. Bij dage kon men niet arbeiden. Men moest de werkzaamheden voor den vijand verborgen houden.

En het groepje verdween weer en 't Veurnsche Sas lag daar eenzaam, of-schoon langs hier toch de redding komen moest.

Ja, dat was tegenslag... en de toestand drong tot spoed... Maar de natuur laat zich geen wetten stellen... Regelmatig werd het ebbe en vloed, gudste het water af en aan... Op het gunstig getij moest men dus wachten.

Zoo werd het Dinsdag. Grossetti had zijn troepen van Lombardzijde terug genomen. 't Offensief naar Oostende was een droom geweest. De brigade vertrok naar Ramskapelle om er de troepen van kolonel Bernheim te versterken.

Daar schuilde 't grootste gevaar... Wat zou de nieuwe morgen brengen. Uitgeput lagen onze mannen achter den spoordam.

Maar dien 27en October roerde de vijand zich weinig... Hij bereidde een gedachten aanval voor, die ditmaal losbreken moest van Atrecht tot de zee.

Al beschrijven wij hier den strijd aan den IJzer en hopen we later het Ieperlee- en Leieland nader te beschouwen, toch moeten we nu even een blik slaan op het front verder Zuidwaarts.

Daar worstelden Franschen en Britten bij Boesinge, Poelkapelle, Zonnebeke,

Hooge, Geluwvelt, Wytshate, Meessen, Ploegsteert, La Bassée. Zij ook vormden er een zwakken muur, maar waarop toch telkens de machtige golven van 's keizers troepen braken.

En de opperste krijgsheer had nu een geweldigen stormloop bevolen en was zelf naar Vlaanderen getogen, om door zijn aanwezigheid zijn scharen te bezielen. Men zag hem te Dadizeele, of-schoon de bevolking streng verbod gekregen had op straat te komen.

Andere vorsten waren op dit oud dorp voor Wilhem II geweest. Ze kwamen er als pelgrims, want sedert onheugelijke tijden vereert men te Dadizeele de Moeder van Christus. De kronieken bewaarden de herinnering van die doorluchtige bezoeken:

1435. Isabella, dochter van Joannes I, Koning van Portugaal en huisvrouw van Philippus-den-Goeden, Hertog van Burgondiën, is gekomen in pelgrimage tot Dadizeele op den 13 Mei.

1463. Philippus de Goede, Hertog van Burgondiën en Graaf van Vlaanderen, die het Ridderschap van het « Gulden Vlies » ingesteld heeft, is ook tot Dadizeele gekomen in pelgrimage, en heeft op den 12 Augusti van van hetzelfde jaar aan de Gilde van den Handboog te Dadizeele hare privilegiën gegeven.

Ten zelfden jare 1463, Mevrouw de Bourbon, zuster van Philippus-den-Goeden, den 13 November.

1496. Karel-de-Stoute, Hertog van Burgondiën en Graaf van Vlaanderen, is tot Dadizeele gekomen in pelgrimage op den 17 Mei, en heeft aan de kerk gegeven 20 pond groot; dezelfde vorst is nog op andere tijden Onze Lieve Vrouw komen bezoeken.

1470. Antonius de Rivière, Heer van Schales.

1472. Adolf van Cleve, van de Marke, Heere van Ravestyn, met Mevrouw zijne Huisvrouw.

1478. Maximiliaan, Aarts-hertog van Oostenrijk, zoon van Keizer Fredericus den IV, na eenen wapenstilstand gemaakt te hebben voor een jaar met Ludovicus den XI, Koning van Frankrijk.

1479. Dezelfde Maximiliaan deed eene pelgrimage met Maria, Gravin van Vlaanderen, zijne huisvrouw, den 19 Augusti, in het wederkomen van den slag, dien hij twaalf dagen te voren ge-

leverd had tegen de Franschen te Guinégate, waar hij het veld behield. (1)

Er was een tijd, dat over het bevallig dorp tusschen Meenen en Roeselare Sanderus in zijn Verheerlijkt Vlaanderen schreef:

« De vermaardste plaats van de geheele kasselrije van Kortrijk is Dadizeele, wordende in de voorrechten der prins en de oude brieven aan haar zelfs den naam van stad gegeven. Voormaals was zij ook met wallen omringd en drie poorten, welke gesloten wierden, en van vele winkels en herbergen voorzien, mits de toevloed van naburen en vreemdelingen zeer groot was, om Onze-Lieve-Vrouw-Kerk, waarin vele wonderwerken geschiedden, te bezoeken... Uit het geslacht van Dadizeele, 't welk voormaals dien naam voerde, zijn verscheidene voortreffelijke mannen gesproten, en de geschiedenissen maken onder andere gewag van eenen Daniël van Dadizeele, die in 1356 in het gevecht bij Poitiers uitmuntende blijken van dapperheid gegeven heeft. — In 1476 werd Joan van Dadizeele geheime raad van Karel den Stoute, hertog van Bourgogne... Hij volgde hem op in verscheidene tochten, en bedreef uitmuntende daden. »

« De kerk werd bediend door een pastoor met zeven priesters. Daartoe waren twee orgels, rijke kazuifels, koorknappen, andere schoone priesterkleeders en sieraden; alsook zilveren kandelaren, zilveren vergulde kelken, platijnen, bekers, wijn- en watervaten en andere versierselen. Daarboven was er op den toren een schoon akkoord en gelui van zestien klokken met een uurwerk, wat alles geroofd is met de andere versieringen. Eindelijk de kerk is, in 't jaar 1583, verbrand door de Schotten. »

Na allerlei wisselvalligheden legde men op 8 September 1857 den eersten steen van de huidige kerk. Bij het bedehuis staat het kasteel van de edele familie De Croix, hetwelk versierd is met groote waters, schoone dreven en eenen zeer uitgestreken en wel beplanten hof.

En nog altijd begeven zich als in de middeleeuwen duizenden menschen ter pelgrimage naar Dadizeele; de bede-

(1) Uit het registerboek van Mr Jan van Dadizeele, geschreven anno 1480.

vaart der Ieperlingen in September 1914 werd zelfs gestoord door het gerucht, dat er ulanen aan 't Hooge, bij het kasteel van baron de Vinck, zaten... In eenige stonden vloog de menigte uiteen. Maar strompelden velen vroeger naar Dadizeele... met een zwaar pandijzer op 't bloote lijf; of kropen ze een gedeelte van den weg en legden ze zich andere « zwaarigheden » op, thans kwam men per trein en extra-tram, per fiets en zelfs per auto... En daar hoorden we de legenden van de plaats, zooals ze ook opgeteekend werd in een werkje van L. Gervoson.

« Een rijke man kan twee zijner verdoelde, zwarte ossen niet vinden. Alle opzoekingen bleven vruchteloos. Niet verre van zijn huis woonde een kluisenaar die zich aan den dienst van Maria toegewijd had, en op stichtelijke wijze leefde. Het gebeurde dan in dien tijd, dat de Heilige Maagd zich aan dezen man openbaarde, onder de gedaante van een eerbare vrouw, en hem zeide: « Ga tot den rijken man die twee zwarte ossen verloren heeft, en zeg hem dat hij die nimmermeer zal vinden; maar dat hij twee witte ossen, gelijk aan de zijne, in den elzenbosch, nevens zijn huis, vinden zal, en dat hij terzelver plaats, in den naam van de Maagd Maria, een kapel beginne op te richten. »

De rijke man bevond alles gelijk men hem aankondigde en bouwde een kapel, die door de mildheid der pelgrims weldra door een prachtige kerk vervangen werd. »

Op deze eerste overlevering volgen andere.

Van een kapel op het gehucht Nieuwhuizen of Deizelhoek vertelt men de legende van den draad in dezer voege.

« Als nu het kapelletken voltrokken was, heeft men vastgesteld naar zijne Hoogwaardigheid den bisschop van Doornijk te zenden, opdat hij het zoude willen komen wijden. De afgezondene bediende naar Doornijk gaande, hebben onderwege een eerlijke vrouw ontmoet, die hun gebod weer te keeren en aldus sprak: « Het is niet noodig den bisschop te verzoecken om de kapel te wijden, want zij is gewijd door Maria. En opdat gij gelooven zoudet hetgeen ik u zeg, zal ik dit teeken geven: keert weder, gij zult eenen zijden draad rond de

kapel gespannen vinden, en geheel de plaats door dien draad omringd is gewijld.» De kapelle-meesters zijn aanstonds wedergekeerd, en hebben aan den priester, die daar woonde, alles verklaard wat zij gehoord en gezien hadden.

Dit is de oorsprong van den roodzijden draad, die nu nog jaarlijks in de kerk van Dadizeele uitgedeeld wordt.

De derde legende is deze van den ongetletterden koster.

«Het gebeurde dat de priester die de kerk bediende, geen koster had, en niemand kon vinden om de Metten op Kerstnacht te zingen. De heilige Maagd openbaarde zich 's nachts aan een braven man, wonende in de parochie, en Jan Onraet genaamd. «Jan» zeide zij, «sta op en ga ter kerk om de Metten met den priester te zingen.» Jan schiet uit zijn slaap zeer verbaasd over zoo een voorval; maar niets meer hoorende, en wetende dat hij noch lezen noch zingen kan, meent hij dat het een droom geweest is, en hij legt zich wêer te slapen. De heilige Maagd komt aanstonds hem voor de tweede maal ontwalken en Jan doet zijn oogen open, en ziet zijn kamer met een groote klaarheid verlicht. Dan roept hij met luider stem: «Maar weerdige Maagd Maria, ik ken noch letters noch noten, ik zal niet kunnen lezen of zingen.» «Vrees niet,» antwoordde Maria, «sta op, gij zult een boek onder uw oorkussen vinden in welken gij wel zult kunnen lezen en zingen; ga stoutelijk en luid de Metten, gij zult den dienst wel verrichten.»

Jan staat vlijtig op, loopt naar het huis van den priester en vraagt of het hem belijft dat hij de Metten zou luiden. «Waar toe?» antwoordt de priester, «ik kan geen koster vinden om met mij de Metten te zingen.» Hierop verhaalde Jan al wat hem was voorgevallen, en hij toonde, tot teeken van de waarheid, den boek dien hij onder zijn oorkussen gevonden had. En zij hebben te zamen des nachts de Metten, en in den dag de Misse en de Vespers gezongen».

Ziedaar in de taal der streek de voor naamste overleveringen van Dadizeele.

Maar het naieve leven van vroeger scheen verre... Een andere ramp dan die, waarvoor bezwaarden van gemoed

hier neerknielden, trof Vlaanderen... De oorlog eerbiedigde geen heiligdommen... en had de banken uit het bedehuis geworpen en er op het stroo of vlas gebroken, geschonden, verminkte mannen neengeslingend.

Nooit had een pelgrim onder die zeventien geleden, als hij in wanhoop daar zijn ziel wilde verlichten, dan deze lijdens, welke er bezweken in hun bloed, dat het stroo kleurde.

Wat kon het hun nog schelen, of de keizer daar was! Voor hen bleef geen hoop meer over dan de kuilen, de massa graven, welke men daarbuiten dolf in Vlaanderens ouden grond.

Zoo was Dadizeele's vermaarde kerk evenals die van West-Roozebeke en nog menige andere een gruwelijk hospitaal geworden, een oord van ellende.

Maar de Keizer zag die ellende niet... Hij rekeerde op eer, op macht, op den staf van den geweldige, die de wereld zou beheerschen. Ieperen moest in de eerste dagen genomen worden. Daar wilde Wilhelm II de annexatie van België proklameeren... wellicht in de fiere halle, het machtig gewrocht der oude Vlamingen. En daarom was er een offensief gelast van Atrecht tot de kust.

Een geweldige troepenmassa stond gereed... jonge levens aan den oorlogsgod opgeofferd... Onder den blik van hun oppersten heer, als slaven hem met ziel en lichaam behorend, die afstand gedaan hadden van hun recht op het leven, die niet meer mochten denken aan de geliefden thuis, die, als de Keizer het gebod — zooals deze hun had voorgehouden — zelfs op eigen ouders en zusters zouden moeten schieten, marcheerden ze heen, gelijk benden slachtvee...

Het woud van Houthulst was een groot depot van menschenmateriaal... Niets bleef in Vlaanderen vrij van de Duitsche oorlogsmachine.

Ieperen zelf was vol soldaten en vluchtelingen.

We hebben vroeger van Cesar Gezelle gehoord, hoe de Duitsche legerscharen de stad bezetten en dan naar Frankrijk trokken, na op deuren en ramen in hun overmoedigen waanzin geschreven te hebben. «Na God zijn wij de meester!»

Ze meenden, dat hier den weg naar Parijs en de Kanaalkust voor hen open lag. We bepalen ons thans tot het Belgisch leger en kunnen niet te ver afwijken om in alle bijzonderheden de vorming van het Britsche front te beschrijven. (1)

Het Iepersch front liep in deze dagen van Woumen naar Merkem, Bixschoote, Langemark, Poelkapelle, Zonnebeke, Becelare, Houtem, Meessen, Waasten, Deulemont, Frelinghien, Armentières. De stad Ieperen lag dus achter een vooruitspringend punt.

Van Woumen-Nieuwkapelle tot Zonnebeke stonden de Franschen en verder

Atrecht of Arras dat de keizer het geweldig offensief gebod, waarvan hij en zijn kliek trawanten zooveel bijval verwachtte. Alle maatregelen om den storm te doen gelukken werden genomen.

Aan den spoordam van Dixmuiden hadden de onzen even verpoozing, ten minste de beschieting niet meegerekend, want de vijand hield onze stellingen gedurig onder vuur; hij behoefde geen munitie te ontzien, terwijl de Belgische stukken slechts zeer zwak konden antwoorden.

* * *

Den 27en, 's Dinsdags, in den namiddag, om vier uur, vertrok Kogge met de

De uniformen van 1914
Grenadiers, die zich onder meer bij Tervate onderscheidden

de Britten tegenover den vijand; maar ook hier moesten kompagnies bataljons tegenhouden, een minderheid een overmacht weerstaan.

Van Armentières strekte de linie zich dan zuidelijker in Frankrijk uit over Laventie, La Bassée, Vermelles, Notre-Dame-de-Lorette, Carency tot Atrecht (en verder Bapaume, Péronne, Chaulnes, Roye, Compiègne, Soissons, Reims, Verdun).

't Was dus op het deel Nieuwpoort-

(1) We hopen zulks in een volgend werk te doen.

kapiteins Thys en Ulmo in auto naar Wulpen. Van hier reed het gezelschap naar Oost-Duinkerke. Het bevallig dorp, dat zoo geliefd was bij veel schilders, daverde nu ook van het krijgsgewoel. En dit werd nog erger, naarmate ons troepje Groenendijk naderde, het laatste gehucht voor Nieuwpoort, waar menig huisje thans een hulppost was voor arme gewonden.

Kogge en de officieren sloegen dan een weg rechts in, naar de havengeul, maar stapten af in een herberg, waar zij moesten wachten tot het geschikte

Afl 21 Uitgever J. HOSTE, St-Pieterstraat, 30, Brussel
"Het Bloedig IJzerland"

Afl. 21
Prijs: 30 centiemen

VERBODEN NADruk

WEKELIJSCH AFLEVERING

13 Juni 1920.

uur. Daar gebruikten ze het avondmaal.

Niemand van hen; die hiër heen en weer liepen, of van de vluchtelingen, welke daar nog de gebeurtenissen afwachten, altijd maar hopen, dat de vijand wijken zou, vermoedde hoe aan deze mannen de gewichtige taak opgedragen was, het leger voor een ramp, en Veurne-Ambacht en het Fransche zeekustgebied voor een inval te behoeven. Ja, ontzaglijk veel hing van hun beleid af.

Thys scheen ongeduldig, maar Kogge matigde zijn drift door zijn bedaarde opmerking, dat men de natuur niet dwingen kon. Als men na middernacht opstapte, was het nog te vroeg.

Traag kroop de tijd voorbij. Eindelijk tegen een uur trok het gezelschap heen. Voor hen laaide het vuur boven Nieuwpoort. Een korporaal en twee soldaten gingen nu mee en droegen reepen op stokken en ander materiaal. Zoo kwamen men op het aangewezen punt bij 't Oud-Veurne-Sas.

Aan de deuren werden nu touwen bevestigd. De soldaten groeven putten en kropen daarin om beschut te zijn tegen projectielscherven, want de Duitschers beschoten de gansche streek. Als de deuren open gingen zouden ze nu niet meer kunnen toeslaan, want de soldaten in hun schuilplaats hielden het eind der koorden stevig in de hand, en de garde der wateringen had hun duidelijk gemaakt wat zij te doen hadden.

En nu maar gewacht op het water. Kogge draaide zich in zijn mantel en zette zich op een koene, terwijl Thys languit op den arduinen band naast de sluis lag, om telkens te meten of het water nog niet rees.

Aan den overkant hoorde men het gerucht als van een anderen bruisenden stroom; 't was de treurige optocht van gewonden en vluchtende burgers, die het brandend Nieuwpoort den rug toewendden. De arme lieden trokken den weg der ballingsthap op en hadden er niet het minste besef van hoe daar bij hen in alle stille het grootste werk der bevrijding werd voorbereid.

— Karel, het water zit lang weg, fluisterde Thijs.

— Ja, het moet zijn tijd hebben, klonk het kalme antwoord.

— Maar gisteren was het er veel vlugger.

— Dat ligt aan 't weer; 't was gisteren schuw en nu is het veel stiller. Dat kan een verschil maken van twee uur... Maar heb geduld, komen moet het en zal het.

Weer verliep een uur. Nog altijd bleven de deuren dicht. De officier maakte zich ongerust. Zou er iets niet in orde zijn? Maar de opzichter had geen zenuwen en verzekerde op stelligen toon: het water moet en zal komen.

Thijs mat voortdurend den afstand tusschen den waterspiegel en den rand van den muur, om na te gaan of de vloed niet rees. Zijn geduld werd op een zware proef gesteld.

Maar eindelijk, om kwart voor zes, kwam er roering in de kolk. De deuren werden geopend en daar was de lang en zoo vurig verwachte vloed, daar bruisde de zee en schuimde ze het water op. De soldaten werden nog eens aan hun taak herinnerd en klemden de reepen stevig vast.

Thijs sprong op van vreugde.

— 't Gelukt, zei hij overgelukkig.

— Ja, 't moest komen en 't is er! hernam Kogge.

Hij monsterde het sas en vervolgde:

— Drie dagen en de Duitschman moet terug. Zijn gebied zal een plas zijn, waar hij verzuipt, als hij er niet bij tijds van onder trekt.

— Drie dagen?

En Thys dacht aan den zoo benarden toestand van het afgematte legertje. Men hoorde hoe uitdagend de artillerie van de machtige tegenpartij bonkte.

— Ja, drie dagen, bevestigde Kogge. Wat geeft het of er hier zoo veel water binnen stormt, de vaarten en watergangen verder zijn smal en kunnen maar sliksken naar hun breedte, en 't is toch langs daar dat de streek overstroommen moet. Er is geduld nodig.

Kogge en Thys konden nu vertrekken; ze inspekteerden eerst nog de werken aan de Coupe-Gorge en elders, brachten dan verslag uit bij den generaal te Wulpen en keerden rond acht uur te Veurne terug.

Ook aan de andere zijde van Nieuwpoort werd dan nog aan de sluizen gewerkt, om de onderwaterzetting te bespoedigen; bovendien moest er het peil

geregeld worden. Daarover hooren we later meer...

't Was nu de kwestie den vijand zijn verblijf tusschen den IJzer en den spoorwegdijk onmogelijk te maken.

Lombardzijde werd opgegeven en de Fransch-Belgische troepenmacht ook daar over den IJzer teruggenomen. Men liet de eerste, naar de Westzijde, van de zes bruggen springen. Een mi-

trailleurspost bleef alleen aan den overkant, om den toegang tot de stad, den zoo gewichtigen sleutel, te verdedigen.

Ja, het water was daar, maar zou het nog redding brengen?

Wat baalte het of het gebied onder vloeide, zoo de vijand over den spoor-dam brak en de wegen naar Veurne forceerde?

TWEE-EN-DERTIGSTE HOOFDSTUK

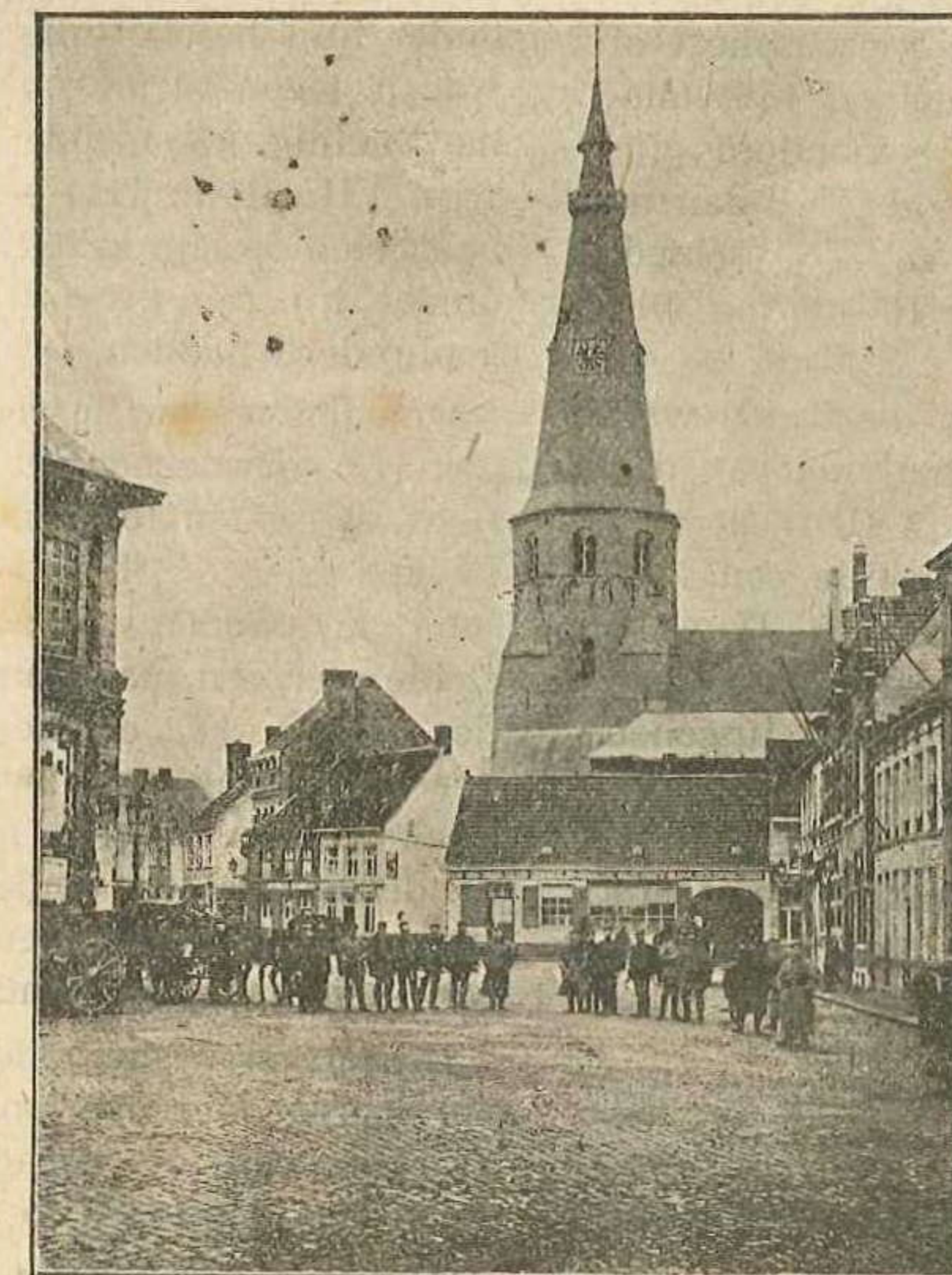
BIJ DEN VIJAND

— De keizer is aan het front, zoo ging ook het nieuws langs de troepen achter den IJzer en verder Torhout- en Oostendewaarts.

Maar de grootste geestdrift was in veel kompanies reeds gevallen.

De wegen naar den IJzer, ze geleken

naar gehandeld. Die leuze schreef men te Ieperen op de muren, maar ook elders wist men er van te spreken. Het oude stadje scheen weer het gewichtig punt gelijk het in de geschiedenis nog was geweest.

Torhout: kerk en markt

er naar den dood, in elk geval naar veel ontbering, ellende, afmatting en smart.

De dagen van den overmoed waren voor velen vervlogen.

Na God zijn wij de meester, allen hadden dat geloofd in 't begin, en er

Menig verdrag is daar gesloten geworden, waardoor geweldige oorlogen vermieden werden. Want Torhout heeft voornamelijk adelbrieven. Men zou het niet zeggen, als men het daar zoo stil ziet liggen, met zijn doodsche straten, waar men geen monument meer ont-

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR

A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE SAKEN TE NIEUWPOORT

MET DOORSNIFFEN VAN FRIGATELEERD IN HET «NEMANDELAND»

Uitgever J. HOSTE, 36, St-Pieterstraat, Brussel